

A BIBLIAI EMBERTŐL A VIRTUÁLIS EMBERIG A HOMO VIRTUALIS KELETKEZÉSE

Puskás Balázs

A BIBLIAI EMBERTŐL
A VIRTUÁLIS EMBERIG
A HOMO VIRTUALIS KELETKEZÉSE

Puskás Balázs

„Sohasem tudtak annyit és oly sokféléit az emberről, mint mi, maiak tudunk. Egyetlen kor sem mutatta föl tudását az emberről oly nyomatékosan és lebilincselően, mint a mai. Nem volt még olyan kor, mely oly gyorsan és könnyen lett volna képes kínálni ezt a tudást, mint a mostani.

Ám olyan kor sem volt, amelyik kevésbé tudta volna, hogy mi az ember, mint a mai. Soha nem vált még annyira kérdésessé az ember, mint a mi korunkban.”

Martin Heidegger¹

¹ Martin Heidegger: Kant és a metafizika problémája. ford. Ábrahám Zoltán, Osiris, Bp. 2000. 257. oldal

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ GONDOLATOK	05
A BIBLIAI EMBERKÉP	08
A SZEMÉLY ÉS A TEST KÜLÖNVÁLÁSA, A POSZTMODERN EMBERKÉP	10
HOMO VIRTUALIS – UTÓPIA VAGY A KÖZELJÖVŐ REALITÁSA?	12
IRODALOM, FORRÁSOK	13

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Bár Heidegger fent idézett mondatai lassan százévesek, mégis azt érezhetjük, hogy olyan, mintha tegnap vetette volna papírra őket. Hiszen ma még inkább töredezettek az ember létevel, céljával, méltóságával kapcsolatos fogalmaink, a létünk alapjaira vonatkozó kérdésekre milliányi válasz születik, objektív igazságot, úgy tűnik, ma már keresni sem divatos, mintha az alapfogalmainkra sem volnának már axiomatikus válaszok, s – Heidegger gondolatát továbbfűzve – mintha maga az ember, annak léte, méltósága, életének célja és értelme definiálhatatlanná váltak volna.

Az alapkérdésre, hogy mi az ember, sokféle válasz született az idők során. Cicero szerint az ember megismerésre képes eszes lény, Descartes szellemi lénynek írja le, akit a gondolkodása tesz emberré. Pascal gondolkodó nádszálnak nevezi, akit egy vízcsepp is megölhet, de ennek tudatában van. Hobbes az önzését és a racionalitását emeli ki, Hegel öntudatos, szellemi lénynek írja le. Marx szerint az ember társadalmat alkotó lény, akit a társadalmi viszonyainak az összessége határoz meg, míg Darwin szerint az ember tulajdonképpen egy fejlett állat, akinek az elméje a magasabb rendű állatokétól inkább mennyiségi, mint minőségi különbséget mutat.

Hadd idézzek ide még egy egészen új, tudományosnak egyáltalán nem nevezhető, de a korunkat kiválóan érzékeltető forrást, az Elon Musk által alapított OpenAI chatbotjának (Chat GPT) válaszát arra a kérdésre, hogy mi is az ember: „Az ember egy általános fogalom, amely az emberi fajra utal. Az ember a legmagasabb rendű állat, amely képes racionális gondolkodásra, komplex gondolkodásra, és sok esetben társadalmi együttélésre. Az ember a természeti környezet feletti hatalma és az egyéni és kollektív kreativitása miatt különbözik más állatoktól. Az ember képes tanulni, alkalmazkodni és fejlődni, ami lehetővé teszi számára, hogy széles körű környezetekben éljen.”²

A chatrobot válasza alapvetően darwinista, de tartalmaz más, a korábban említett filozófusoktól származó fogalmi elemeket is, mint a racionalitás, a tudatosság vagy a társadalomépítésre való képesség.

Feltettem neki még egy kérdést, hogy mi az emberi lélek. Erre aztán olyan választ adott, ami tovább árnyalja a fentieket: „A lelke az embernek valójában egy fogalom, amelyet a különböző vallások és filozófiai elképzelések határoznak meg. A lelke a szellemi és érzelmi része az embernek, amely a testen túlmutató valami, ami az embert egyedivé teszi. A lelke az emberi lény legmélyebb és legfontosabb része, amely az emberi élet lényegét jelenti. A lelke az emberi léleknek a testen túlmutató része, amely az emberi lény legmélyebb és legfontosabb része.”

Érdekes, már-már keresztényi gondolatok egy robottól. És ami még érdekesebb, az maga a jelenség.

A chatrobotokat egyrészt a Google és más keresőmotorok kiváltására gondolják majd használni³, mégsem egyszerűen egy új Siri vagy Alexa készítése a cél, hanem az, hogy a digitális térben olyan mesterséges intelligenciákhoz tudjunk akár ismeretszerző-, akár pedig szimplán szabadidő eltöltési szándékkal fordulni, amelyek egyre emberibbek, amelyek már-már nem is „amik” – hanem „akik”. Olyannyira, hogy akár hibázhatnak is. A ChatAI fejlesztője fel is hívta kislánya figyelmét, hogy ne higgye el a csevegő digitális tanító bácsi minden szavát, hiszen az akár „tévedhet is.”⁴

² A Chat GPT 2022 decemberében került fel a világhálóra és napokon belül több millióan konzultáltak vele, kérték a véleményét a legkülönbözőbb kérdésekben. A chat robot szinte minden nyelven, így magyarul is elérhető. <https://chat.openai.com/chat>

³ The New Chatbots Could Change the World. Can You Trust Them? The New York Times, 2022. 12. 10. <https://www.nytimes.com/2022/12/10/technology/ai-chat-bot-chatgpt.html> utolsó hozzáférés: 2022.12.12.

⁴ Ibid. „Over the next few days, Mr. Howard — a data scientist and professor whose work inspired the creation of ChatGPT and similar technologies — came to see the chatbot as a new kind of personal tutor. It could teach his daughter math, science and English, not to mention a few other important lessons. Chief among them: Do not believe everything you are told.” utolsó hozzáférés 2022.12.12.

De nemcsak tutornak használhatjuk a robotot, verset is írathatunk vele vagy egy szerelmi vallomás megszővegezésére is vállalkozik. A szakértők szerint pedig éppen ebben rejlik egyik legnagyobb veszélye is. Mert bár a chatbotok emberként viselkednek a végfelhasználókkal, nem rendelkeznek saját személyiséggel, ezért igazi, általános értelemben vett beszélgetéseket sem tudnak lefolytatni. Mivel nincsenek érzéseik és érzelmeik, kritikussá válnak az emberekkel való interakciók.⁵ Kicsit olyan ez, mintha egy pszichopátával alakítana ki a felhasználó bizalmi viszonyt, ami azért elég rémisztő, ha belegondolunk abba, hogy a fejlesztők szándéka szerint emberek milliói, sőt milliárdjai fognak ezekkel az új mesterséges intelligenciákkal napi szinten beszélgetni, a tanácsukat, a segítségüket kérni akár konkrét élethelyzeteik kezelésében is. Egy ilyen eszköz óhatatlanul mintaadóvá tud válni, ami az elembertelenedés útján minden bizonnyal tovább taszítja majd egy öles lépéssel az emberi fajt.

De mégis, hogyan jutottunk el idáig? Hiszen bár a Chat GPT is a lelket nevezi az ember lényegének, elismerve azt is, hogy az emberben van valami, ami fizikai léten túlmutat, sőt éppen ez az, ami „az embert egyedivé teszi”, mégis az életünk megkönnyítésére, „emberibbé tételére” pont egy olyan eszközt fejlesztenek, amelynek nincsenek – nem is lehetnek – érzései és érzelmei, szelleme és lelke. Hogyan fogja tudni az egyre lelketlenebb eszközpark azt az embert, akinek „legmélyebb és legfontosabb része” a lélek, érdemben segíteni az életútján?

A kérdés az, hogyan jutottunk el idáig. Miért gondoljuk azt, hogy jó lesz számunkra az, amit én itt „virtuális humanizmusnak” neveztem el, jelesük, hogy a tevékenységeinket egyre inkább a digitális térbe helyezzük át, majd pedig, hogy „ott” jobban érezzük magunkat, humanizálni igyekszünk a virtuális teret.

Ma a felnövekvő nemzedék már az ideje jelentős részét online tölti. Magyarországon a 16-24 év közötti korosztály a KSH adatai alapján több, mint napi 5 órát tölt az interneten. Amerikai mérések szerint a napi képernyőhasználat a 8-12 évesek körében 5 óra 33 perc, a tinédzsereknél (13 és 18 éves kor között) pedig 8 óra 39 perc, ráadásul ez az adat az elmúlt években folyamatos és meredek növekedést mutat.⁶ A kutatások évek óta figyelmeztetnek az online térben az embert, különösen (de nem kizárólagosan) a gyermekeket és fiatalokat érő negatív hatásokra⁷.

Mégis, a megoldás a trendek szerint nem az, hogy az ember az online térből kijebb jöjjön, az offline – vagy inkább mondjuk így: az emberi térbe. Hanem az, hogy az online térben maradván, vagy abban még jobban elmerülve számára egy humanizáltabb virtuális környezetet alakítsanak ki. Egy olyan teret, amelyben a virtuális humanitás egyre növekvő mértékben képes majd helyettesíteni a való világban, a kapcsolatainkban, a természetben, az Isten-keresésünkben megélt humanitást. Egészen addig, amíg kialakul a *homo virtualis*, az új, digitális térben élő ember.

De hogyan jutottunk el idáig? Miért gondoljuk azt, hogy az emberségünk magunkon, az emberi mivoltunkon kívül, egy emberidegen térben is megélhető sőt, jobban megélhető, mint az emberi térben?

A válasz korunk emberképében rejlik, amely szakított a teremtett, Isten-arcot hordozó emberrel. Egy új korhoz új emberfaj illik, aki a bibliai alapú, a személy, test és lélek szubsztanciális egységét hirdető emberképtől elszakította ön-

⁵ The Negative Side of Chatbot <https://www.excelr.com/the-negative-side-of-chatbot> utolsó hozzáférés: 2022. 12. 12.

⁶ „Ez képernyőidőt jelent, tehát nem pusztán internethasználatot, ebben benne van például a tévészere fordított idő is.” In: Krúdy Tamás: Social Media csak felnőtteknek? (Szent István Intézet, 2022. 4. oldal) <https://szentistvanintezet.hu/lapi/media/slugs/social-media-tanulmany> utolsó hozzáférés 2022. 12.12.

⁷ Két könyv elolvasását ajánlom a témában az érdeklődőknek: Dr. Mary Aiken: Cybersapda – hogyan változtatja meg az online tér az emberi viselkedést? (Harmat-Új Ember 2020) és Uzsálné Pécsi Rita: Fejleszt vagy rombol? – kulcs az okoseszközök okos használatához (Kulcs a Muzsikához Kiadó, 2020)

magát, s a modern, descartes-i értelemben vett, az embert annak tudatával azonosító⁸, a személy és lélek dualizmusát hirdető gondolatrendszert továbbfejlesztve az ember lényegének tulajdonképpen annak felhasználói mivoltát tekinti.

De ne szaladjunk előre! Vizsgáljuk meg először a keresztény emberkép legfontosabb ismérveit, majd a duális emberfelfogás posztmodern vonásait, hogy aztán elérkezzünk abba a világba, amely e sorok szerzője szerint a *homo virtualis*, a virtuális ember létezője lesz.

⁸ L. Nyíri Tamás: A filozófiai gondolat fejlődése. Szent István Társulat, Budapest, 2001. 207-15.

A BIBLIAI EMBERKÉP

Az általunk ismert és megélt európai kultúrkör az elmúlt kétezer év során az embert bibliai alapon definiálta, a Teremtés Könyvéből kiindulva. Eszerint az ember mindenekelőtt Isten teremtménye, akit „saját képére és hasonlatosságára” „férfinak és nőnek” teremtett, és akit a teremtett világ urává tett.⁹

Az ember sajátossága, különlegessége „kapcsolatok sorozatában mutatkozik meg,”¹⁰ mindenekelőtt az Istenhez fűződő kapcsolatban, melynek legfontosabb következményeként élete az Isten tervébe kapcsolódik. Másodsorban jellemzik a személyközi kapcsolatok, „amelyek eredete és magja a jegyesi kapcsolat, s amely a családi és társadalmi kötelékek szövevényében bontakozik ki.”¹¹

Az ember ugyanakkor szabad akaratral rendelkezik, önálló döntéseket hoz: az isteni parancsot megszegi,¹² „az ember ügye ugyanakkor Isten beavatkozásának terve lesz, aki az üdvösséget valósítja meg történetében.”¹³

Az ember tehát Isten teremtménye, aki hasonlatos az Istenhez. Teremtett lény, Isten alkotása. A teremtés pedig, s benne az ember is *jó*.¹⁴ „Az ember nagy – kevéssel kisebb Istennél – de Isten tette naggyá.”¹⁵ Az ember célja, hogy Istennel legyen az örökkévalóságban. Isten ezért aktívan tesz, az ember üdvtörténetét ő alakítja. Az ember pedig döntések sorát hozza, szabad akaratát használva Isten mellett vagy ellen.

Az ember kapcsolatban él, melyek között kiemelt helyet foglal el a házastársi és családi kapcsolat. Isten tehát az embert soha nem egyedül, hanem kapcsolatainak rendszerében látja, s az ember Isten-tapasztalata is elsősorban az emberi kapcsolatainak keresztül nyilvánul meg.

Az emberlét kifejezésre jut abban a tényben, hogy „Isten gyermekei” vagyunk (1 Jn 3,1). „Nem csupán teremtmények, nem csupán intelligens és szabad lények, nem csupán az ember fiai, hanem a Magasságbeli gyermekei is, hozzá hasonlóak olyan hasonlósággal, melyet nehéz megérteni és megfogalmazni, de amely teljes mértékben fel lesz fedve a létezés beteljesedésével.”¹⁶

Végezetül az ember test és lélek egysége. A kettő egymással szimbiózisban él, elválaszthatatlanok. Heidegger keresztény szemszögből nézve is jól írja le test és lélek elválaszthatatlanságát, amikor azt mondja, hogy az embernek nem „teste van”, hanem „testi lény.”¹⁷ II. János Pál a test teológiájáról beszél, isteni rangra emeli az embernek nemcsak a lelkét, hanem a testét is, nem véletlenül: hiszen a Szentírás szerint az „Ige testté lett, és köztünk lakott, és mi láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, aki telve volt kegyelemmel és igazsággal. (...) Mi mindnyájan az ő teljességéből kaptunk kegyelmet kegyelemre halmozva. Istent soha senki nem látta: az egyszülött Isten, aki

⁹ Ter. 1,26-28

¹⁰ Mi az ember? A bibliai antropológia körképe (Szent István Társulat 2021, 24. oldal)

¹¹ ibid. 24. oldal

¹² Ter. 3,6

¹³ Mi az ember? A bibliai antropológia körképe (Szent István Társulat 2021, 25. oldal)

¹⁴ Ter. 1, 31.

¹⁵ Keresztyén bibliai lexikon – Antropológia, bibliai <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/a-a-C97B4/antropologia-bibliai-C98B1/> utolsó hozzáférés 2012.12.13.

¹⁶ Mi az ember? A bibliai antropológia körképe (Szent István Társulat 2021, 355. oldal)

¹⁷ „We do not have a body, rather we are bodily”. Heidegger: Nietzsche (1961), p. 99

az Atya kebelén van, ő nyilatkoztatta ki.”¹⁸ Az isteni dicsőség és kegyelem tehát Jézus Krisztusban mutatkozik meg a számunkra, akit éppen a teste tesz láthatóvá és megtapasztalhatóvá, illetve megváltó művét is testi halálán és testének feltámadásán keresztül valósítja meg. Számára a test nem „börtön”, hanem istenemberi lényének része, s miután testben-lélekben ment mennybe, az emberi test Krisztusban a Szentháromságban lakozó valósággá vált.

Az emberi személynek tehát a test ugyanolyan fontosságú része, mint a lélek, a keresztény felfogás szerint a kettő elválaszthatatlan: az ember annyira test, mint lélek és fordítva: a test és a lélek szimbiózisa hozza létre az emberi személyt.

Ez azt is jelenti, hogy a halhatatlan szellemi lélek az emberi test nélkül nem tud önálló létfunkciót gyakorolni (erre csak az angyalok képesek). Ennek a miértjére Aquinói Szent Tamás „az ismeretszerzés működésében találja meg a választ, miszerint az emberi lélek nem képes a valóságról adekvát képet alkotni kizárólag *a priori* módon, hanem szüksége van *a posteriori* tapasztalatokra, melyeket a testi érzékszervein keresztül szerez meg.

A léleknek ez a testhez rendelt volta Isten eredeti szándékát tükrözi, melyet Aquinói Szent Tamás Arisztotelész nyomán úgy fogalmaz meg, hogy a szellemi lélek nemcsak *in se subsistens* (önmagában is fennmaradó), hanem egyúttal *forma corporis* (testalkatú) is. Ez utóbbi mozzanat különbözteti meg szerinte a tiszta szellem angyaloktól.

Az emberi lélek testhez rendeltsége – mely az ismeretszerzésben mutatkozik meg a legkézzelfoghatóbb módon – tehát az a léttani mozzanat, mely megmagyarázza, miért képtelen az önálló szellemi léttel bíró lélek test nélkül élni.”¹⁹

A halhatatlan léleknek ezek szerint szüksége van egy halhatatlan testre is, a kettő nem élhet egymás nélkül, a kettő csak együtt alkothatja az emberi személyt. „Más szóval, a test értelmezhetetlen kizárólag fizikai módon, mivel létét és értelmét csakis a lélek java adja és határozza meg, következésképp a test halhatatlansága – a fenti gondolatokra támaszkodva – éppoly metafizikai szükségszerűség, mint a lélek halhatatlansága.”²⁰

¹⁸ Jn 1,14-18.

¹⁹ Orvos Levente: A lélek halhatatlansága valamint a test eredeti és végső épségének alapvető szempontjai Aquinói Szent Tamásnál (PPKE Budapest, 2015, 169-170. o.) http://real-phd.mtak.hu/243/1/ol_doktori_vegleges_doi.pdf utolsó hozzáférés: 2022.12.13.

²⁰ ibid. 170. oldal

A SZEMÉLY ÉS A TEST KÜLÖNVÁLÁSA, A POSZTMODERN EMBERKÉP

A test és lélek alkotta emberi személyből következik a test és a személy egysége is. Ez a bibliai keresztény emberkép egyik központi jellemzője, ami az emberközpontú, az elidegeníthetetlen emberi méltóságra épülő emberi jogi szemléletünk alapját is képezi a nyugati féltekén, ezért fontos eleme nemcsak filozófiai és antropológiai, hanem emberi jogi és végső soron pozitív jogi értelemben is az euro-atlanti társadalmaknak. Az élethez, szabadsághoz, boldoguláshoz, az emberi méltósághoz fűződő elidegeníthetetlen jogaink is arra épülnek, hogy a test nem valamiféle „dolog”, amivel az emberi személy rendelkezik, hanem az emberi személy elválaszthatatlan része.

Ez pedig különös fontossággal bír a mi szempontunkból is, ugyanis a posztmodern gondolkodásban a test és a személy különválásáról beszélhetünk, ami a korábitól jelentősen eltérő antropológiai megközelítést mutat, és egyenesen vezet bennünket a korábban már felvillantott *homo virtualis* irányába.

Robert P. George, a Princeton University professzora a *Clash of Orthodoxies* c. művében elemzi a fent vázolt ellentétet. Huntingtonnak a *Civilizációk összecsapása*²¹ c. korszakos írásából kiinduló alapfeltevéséből indul ki, s azt állítja, hogy a kor legnagyobb ellentéte nem annyira a civilizációk, mint inkább a keresztény gondolat és az általa „szekuláris ortodoxianak” nevezett gondolkodás között húzódik.²²

Az alapkérdés George szerint a következő: a testi lét önmagától valóan, eredendően jó, ahogy a judeo-keresztény és az iszlám kultúrákban állítják, vagy csak eszköztérket képvisel, ahogyan a liberális, szekuláris ortodoxia hívei vallják?²³ Ha az utóbbinak van igaza, akkor az emberi élet is elveszti mindenekfelett való védett státuszát: ha például valaki az életét kudarcnak éli meg és szabadulni kíván tőle, megteheti. Ha önmaga nem képes erre, kérhet segítséget. Ha pedig nem rendelkezik a megfelelő belátással, életének elvételéről akár más személy, pl. a gyámja is dönthet. Ugyanígy az élet kezdetén, ha a magzat testileg nem tökéletes, élete elvehető, ha pedig egyszerűen nem kívánatos, akkor is az, hiszen a szekuláris gondolat az élethez való jogot nem az emberi léthez magához, hanem a tudathoz köti.

A hagyományos gondolkodás ugyanakkor azt mondja, hogy a testünk nem lehet a személyiségünk „szub-realitása”, nem irányíthatjuk úgy kívülről, mint egy autót, következésképpen megölni sem áll hatalmunkban. A test-lélek-személy egységét hirdető gondolat racionális és koherens, semmilyen filozófiai bizonyítékot nem lehet felmutatni ezek különválasztására.²⁴

Egy „antropológiai forradalom”²⁵ zajlik a szemünk előtt, amelynek hirdetői igyekeznek megszabadítani az embert mindentől, amitől ember: „letagadják biológiáját, pszichológiáját, adottságait, letagadják egészséges működését, leszakítják a testétől, amit akár erőszakos beavatkozásnak is alávetnek.”²⁶

Végső soron ennek az elméletnek a támogatói eljutnak oda, hogy tagadják az emberi természet, következésképpen az ahhoz szervesen kapcsolódó jogok létét, és azokat feltételekhez, leginkább a tudat meglétéhez kötik, nem pedig az

²¹ Samuel P. Huntington: *The Clash of Civilizations* (Foreign Affairs, 1993)

²² Robert P. George: *The Clash of Orthodoxies Law, Religion and Morality in Crisis* ISI Books 2001, 9. oldal

²³ *ibid.* 15. oldal

²⁴ *ibid.* 16. oldal

²⁵ Szilvay Gergely: *A gender-elmélet kritikája 2. kiadás* (Alapjogokért Központ, 2021, 429. oldal)

²⁶ *ibid.* 430. oldal

emberlétéhez magához. Robert George következtetése szerint a szekuláris ortodoxia számára nem léteznek alapvető morális alapelvek. Sőt, „a cselekedeteinket alapvetően nem is a racionalitás, hanem a vágyaink irányítják. A racionalitás csak eszközként jöhet szóba”.²⁷

Ez a gondolat David Hume tézisének teszi magáévá, aki szerint a ráció a szenvedély rabszolgája kell legyen, melyet szolgálni köteles.²⁸ Ez annyit jelent, hogy az elmének nincs rendező szerepe, nem az a dolga, hogy kiválassza, mi a jó és mi a rossz és a jó melletti döntésre inspiráljon, hanem csupán az, hogy azt detektálja, az egyén mit érez az adott pillanatban jónak, és annak eléréséhez bocsássa rendelkezésre a megfelelő eszközöket vagy azok megtervezését, a megszerzésükre való képességet. Ez a nézet nem teszi lehetővé bármilyen erkölcsi alapelv létezésének elfogadását, következésképpen megrendülnek az azokon alapuló emberi alapjogok is.²⁹

A személy és a test különválasztása tehát erkölcsi relativizmushoz és az ember vágyainak felszabadításához vezet. Innen pedig logikailag már csak egy lépésre vagyunk a homo virtualis-tól, a földi emberlét digitális örökkévalóságba projektálásától: hiszen az ember legmélyebb vágyainak egyike az öröklét, mely számára a poszthumanista gondolkodás a digitális térben keres helyet.

²⁷ Robert P. George: *The Clash of Orthodoxies Law, Religion and Morality in Crisis* ISI Books 2001, 19. oldal

²⁸ „Reason is, and ought only to be the slave of the passions, and can never pretend to any other office than to serve and obey them..David Hume: *A treatise of human nature* book iii, part iii, sect. iii. Of the influencing motives of the will, p. 3.

²⁹ Robert P. George: *The Clash of Orthodoxies Law, Religion and Morality in Crisis* ISI Books 2001, 19. oldal

HOMO VIRTUALIS – UTÓPIA VAGY A KÖZELJÖVŐ REALITÁSA?

A bevezetőben előrebocsátottam, hogy a posztmodern emberkép az emberi lét lényegét tulajdonképpen felhasználói mivoltában véli felfedezni. Az előző fejezetben kifejtettekből talán látszik, hogy ez a kijelentés nem túlzás. A vágyainak, szenvedélyeinek kiszolgáltatott, a testét végtelenségig instrumentalizáló ember, akinek egyetlen racionalitása a kielégüléshez, a vágyainak beteljesítéséhez szükséges leghatékonyabb eszközök megtalálásában és megszerzésében merül ki, nem több egyszerű felhasználónál. Tetteinek egyetlen motivációja, hogy megkapja, amit akar, azt, ami őt jóérzéssel tölti el, s amiről azt gondolja, hogy jár neki.

A homo virtualis a vágyait és az életét a digitális térben örökkévalóvá tévő ember. Ez állításom szerint ma már nem fikció, hanem egy lehetséges létforma, amelynek ma már csupán technikai korlátai vannak.

És amely részben már létezik. Bizonyos mértékig már ma is mindannyian homo virtualis-ként élünk. A pénzünk, a személyazonosságunk, a levelezésünk, az irataink, dokumentumaink, szerződéseink többnyire már csak a digitális térben léteznek. A kapcsolataink, a szerelmi szálaink sokszor az interneten szövődnek. A fiatal nemzedék sokszor preferálja a virtuális kapcsolattartást a személyes találkozással szemben. Az utazásainkat GPS, a vásárlásainkat webshopok, a fotóinkat okostelefonok facilitálják. A tudásunkat egyre nagyobb részben az interneten szerezzük, könyveket e-readerrel olvasunk. Még az emberi térben élünk, de felhasználóként egyre mélyebben hatolunk be a virtualitásba.

Legújabbban pedig mesterséges intelligenciával ellátott robotokkal chatelünk, akiket fejlesztőik egyre inkább igyekeznek a valódi emberekhez hasonlónak tenni, hogy a „felhasználói élményünk” tökéletesedjen.

Innen pedig csak egyetlen lépés az emberiség régi vágyának, az örök életnek a (majdnem) megvalósítása. Annyi kell hozzá csupán, hogy a test és személy elválásának következtében magára maradt tudatunkat rákapcsoljuk a világhálóra, agyunkat amennyire lehet, konzerválva. A többi testi funkciókra, amennyiben az agy vérellátása és életben tartása megfelelően biztosított, nem is lesz szükség.

A virtuális térben pedig már tényleg azt tehet mindenki, ami tetszik neki, a moralitás és a ráció béklyóitól megszabadulva, a saját maga istenévé válva.

IRODALOM, FORRÁSOK

1. Martin Heidegger: Kant és a metafizika problémája. ford. Ábrahám Zoltán, Osiris, Bp. 2000.
2. <https://chat.openai.com/chat>
3. The New York Times, 2022. 12. 10.
4. <https://www.excelr.com/the-negative-side-of-chatbot>
5. Krúdy Tamás: Social Media csak felnőtteknek? (Szent István Intézet, 2022.)
6. Dr. Mary Aiken: Cyberscapda – hogyan változtatja meg az online tér az emberi viselkedést? (Harmat-Új Ember 2020)
7. Uzsalyné Pécsi Rita: Fejleszt vagy rombol? – kulcs az okoseszközök okos használatához (Kulcs a Muzsikához Kiadó, 2020)
8. Nyíri Tamás: A filozófiai gondolat fejlődése. Szent István Társulat, Budapest, 2001.
9. Mi az ember? A bibliai antropológia körképe (Szent István Társulat, 2021.)
10. Keresztyén bibliai lexikon – <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/a-a-C97B4/antropologia-bibliai-C98B1/>
11. Heidegger: Nietzsche (1961)
12. Orvos Levente: A lélek halhatatlansága valamint a test eredeti és végső épségének alapvető szempontjai Aquinói Szent Tamásnál (PPKE Budapest, 2015)
13. Samuel P. Huntington: The Clash of Civilizations (Foreign Affairs, 1993)
14. Robert P. George: The Clash of Orthodoxies Law, Religion and Morality in Crisis ISI Books 2001)
15. Szilvay Gergely: A gender-elmélet kritikája 2. kiadás (Alapjogokért Központ, 2021)
16. David Hume: A treatise of human nature book iii, part iii, sect. iii. Of the influencing motives of the will, p. 3.

*Szerző:
Puskás Balázs*

*Grafikai tervezés:
Balás Design*

*Felelős kiadó:
Dr. Máthé Zsuzsa*

Szent István Intézet 2023
szentistvanintezet.hu

A tanulmány a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával jelent meg.

